

จากการศึกษาวิเคราะห์นี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ปรากฏ  
ผลดังนี้

สมมติฐานข้อ ๑. เจ้าหน้าที่รัฐบาลมีบทบาทในการชี้แนะและชักจูงให้ประชาชน  
ในหมู่บ้านเข้ามารวมมือกับรัฐบาลในการสร้างความมั่นคงในหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ได้เข้าไปในหมู่บ้านและให้การชี้แนะรวมทั้ง  
กระตุ้นให้ราษฎรมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง เมื่อราษฎรมองเห็นและเข้าใจ  
ถึงความสำคัญในการพัฒนาตนเองแล้ว เจ้าหน้าที่ได้ให้ราษฎรทำการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ  
และดำเนินการด้วยตนเอง เจ้าหน้าที่จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา โดยการเข้าร่วมประชุม  
กับราษฎร ช่วยแก้ปัญหา และให้ความช่วยเหลือ ผลการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ เช่นนี้  
ได้ทำให้กรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ กำหนดกิจกรรมขึ้นมากมายหลายโครงการ และได้  
รับผลสำเร็จด้วยดี

สมมติฐานข้อ ๒. หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกำหนดนโยบายเฉพาะในการ  
พัฒนาหมู่บ้านราษฎรพัฒนา เพื่อเป็นหมู่บ้าน อพป. ตัวอย่าง โดยการประสานงานระหว่าง  
หน่วยราชการ

จากการศึกษาพบว่า หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ (นายอำเภอ) ได้  
กำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาหมู่บ้านราษฎรพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่าง ซึ่งการกำหนด  
เป้าหมายดังกล่าวได้ทำให้ข้าราชการประจำอำเภอซึ่งมาจากกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ  
รู้เป้าหมายหลักว่าจะมุ่งพัฒนาไปยังหมู่บ้านใดเป็นเบื้องต้น และได้ทุ่มเททรัพยากรต่าง ๆ  
รวมทั้งเจ้าหน้าที่ไปดำเนินการพัฒนาอย่างจริงจัง ซึ่งยังผลให้ผู้นำและราษฎรในหมู่บ้าน  
มีความรู้สึกดีทางราชการ เอาใจใส่คนและมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น

สมมุติฐานข้อ ๓. ข้าราชการที่เกี่ยวข้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในการแนะนำ  
ประชาชน ผู้นำหมู่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ภายใต้การควบคุมดูแลบังคับบัญชาของ  
นายอำเภอ และข้าราชการที่เข้าไปดำเนินงานในหมู่บ้าน เป็นผู้ที่ประชาชนให้ความนับถือ  
และเชื่อถือในคำแนะนำ

จากการศึกษาพบว่า ข้าราชการอำเภอเสิงสาง มีความจริงใจและจริงจังใน  
การดำเนินงานอย่างมาก ข้าราชการเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นคนหนุ่ม (แม่แต่นายอำเภอ)  
มีอุดมการณ์ในการทำงานเหมือนกัน ดังนั้น การปฏิบัติงานจึง เป็นไปอย่างสอดคล้องกัน  
สร้างความศรัทธาให้กับประชาชนได้อย่างมาก เจ้าหน้าที่ตั้งแต่ระดับนายอำเภอ ปลัดอำเภอ  
พัฒนากร เจ้าหน้าที่เกษตร และสัตวแพทย์ ได้ไปเยี่ยมเยียนราษฎรอย่างสม่ำเสมอจนเป็น  
ที่คุ้นเคยของราษฎร ปัญหาต่าง ๆ ของราษฎรในหมู่บ้านราษฎรพัฒนาจึงถูกขจัดให้ลดน้อยลง  
ได้โดยง่าย

สมมุติฐานข้อ ๔. ผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน มีความรู้และประสพ-  
การณ์ในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านมีลักษณะทั้งผู้นำตามธรรมชาติและผู้นำตาม  
กฎหมาย มีความเข้าใจและทัศนคติที่เห็นด้วยกับโครงการ อพป. และใช้วิธีดำเนินงานตาม  
หลักประชาธิปไตยให้ประชาชนในหมู่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและดำเนิน  
การพัฒนาหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำในหมู่บ้านรวมทั้งคณะกรรมการหมู่บ้านได้รับการยอมรับ  
จากราษฎรในหมู่บ้านเป็นอย่างดี และตัวผู้นำเองก็เข้าใจธรรมชาติของกลุ่มราษฎรในหมู่บ้าน  
เป็นอย่างดีว่ามีลักษณะอย่างไร มีความต้องการพื้นฐานเป็นอย่างไร มีกลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่  
มากน้อยเท่าใด และทำอย่างไรจึงจะทำให้กลุ่มปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ  
ผู้นำของหมู่บ้านราษฎรพัฒนานั้นส่วนใหญ่ มีการศึกษาอย่างต่ำที่สุด คือ ประถมศึกษาตอนต้น  
ทั้งผู้ใหญ่บ้านเองก็มีความรู้ถึงขั้นเปรียญธรรม ๔ ประโยค ซึ่งหาได้ไม่ง่ายนักในชนบท  
แต่ที่สำคัญคือ ผู้นำของหมู่บ้านราษฎรพัฒนานี้รู้จักใช้ความรู้ที่ตนใคร่เรียนมา รวมทั้งที่ได้  
จากการฝึกอบรมประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจ  
ในนโยบายของทางราชการและเห็นด้วยกับโครงการอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง เป็นอย่าง  
ดี กล่าวคือ ผู้นำของหมู่บ้านราษฎรพัฒนาได้เล็งเห็นถึงวัตถุประสงค์ของโครงการและ

ประโยชน์ที่หมู่บ้านจะได้รับอย่างชัดเจน และคุ้มค่าเสียสละ เพื่อการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลและการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งยังได้ชักจูงราษฎรในหมู่บ้านของตนให้เข้าร่วมในการปฏิบัติอีกด้วย ผู้นำได้เปิดโอกาสให้ราษฎรแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นวิธีการดำเนินงานตามหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

สมมุติฐานข้อ ๕. ประชาชนในหมู่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการ อพป. เพราะการดำเนินงานของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และประชาชนยอมรับและเชื่อมั่นในตัวผู้นำ คณะกรรมการหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่า ราษฎรส่วนใหญ่ (๗๑ %) มีความรู้สึกว่าการดำเนินงานของโครงการ อพป. สามารถช่วยชีวิตและความเป็นอยู่ของตนขึ้นได้อย่างมาก และเมื่อมีผู้นำของตนหรือราษฎรด้วยกันเอง เสนอความคิดริเริ่มในการพัฒนาใด ๆ ราษฎรก็มักจะให้ความสนใจและเข้าประชุมเพื่อหาข้อสรุปเพื่อการดำเนินการโดยพร้อมเพรียงกันเสมอ ราษฎรทุกคนยอมรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการปกครองหมู่บ้านและเชื่อฟังผู้นำของตนเป็นอย่างดี นอกจากการเชื่อฟังแล้ว ราษฎรหมู่บ้านราษฎรพัฒนายังมีความรู้สึกเชื่อมั่นในตัวผู้นำของตนเป็นอย่างมากอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาที่ปรากฏนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ทุกประการ นอกจากนี้ จากการศึกษาได้พบอีกว่าหมู่บ้านราษฎรพัฒนามีศักยภาพในการพัฒนาอย่างมากกล่าวคือ ประชาชนมีความพร้อมที่จะช่วยบริจาคเงินเพื่อโครงการพัฒนาหมู่บ้านของตน มีความมั่นใจในตนเองและกระตือรือร้นที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าหมู่บ้านราษฎรพัฒนาจะอยู่ในขั้นของความสมบูรณ์เพียงพอรอบคอบ แต่ยังคงมีจุดอ่อนที่สมควรได้รับการพิจารณาแก้ไขอีก ๒ - ๓ ประการคือ ประการแรก ประชาชนหมู่บ้านราษฎรพัฒนาให้ความสำคัญแก่ผู้นำในลักษณะฝังจิตฝังใจต่อตัวบุคคลมากเกินไป โดยเชื่อว่าเฉพาะผู้นำที่มีอยู่ในปัจจุบันเท่านั้นที่สามารถช่วยให้อายุรโรคปลอดภัยและก้าวหน้าไปได้ ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะเกิดปัญหาได้ในกรณีที่ต้องสูญเสียผู้นำของตนไปจะควยเพราะเหตุใดก็ตาม กล่าวคือราษฎรจะเกิดการเสียขวัญเสียกำลังใจได้ง่าย ซึ่งอาจมีผลกระทบเนื่องถึงการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาได้ ดังนั้นน่าที่จะมีการส่งเสริมการสร้างผู้นำใหม่ ๆ ไว้เพื่อทดแทนควยซึ่งสามารถทำได้

โดยการฝึกฝนอบรมเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถในการ เป็นผู้นำสง เาเรามีให้มีการแสดง  
 ออกและ การนำในหมู่บ้านเดียวกันด้วยการดำเนินการกิจกรรมซึ่ง เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน  
 ของตน ซึ่งการ เสริมสร้าง เช่นนี้ ในที่สุดหมู่บ้านก็จะไม่ขาดแคลนผู้นำและยังคงมีผู้นำที่มี  
 ประสิทธิภาพต่อไป ประการที่สองคือ การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ เนื่องจากยังคงมีอีกหลาย  
 ตำบลหลายหมู่บ้านที่อยู่ในเขตแทรกซึมของ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ประจำ  
 อำเภอยังคงต้องแบ่ง เวลาให้กับตำบลหมู่บ้านอื่น ๆ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ที่ไปปฏิบัติงานที่  
 หมู่บ้านก็ยังคงมีจำนวนน้อย ไม่ครบจำนวนตามที่ทางราชการกำหนดไว้ ซึ่งลักษณะเช่นนี้  
 จะทำให้เจ้าหน้าที่ที่ยังคงต้องรับผิดชอบครอบครัวพัฒนาต้องทำงานหนักและอาจมี  
 ความรู้สึกเหนื่อยและท้อแท้ได้ง่าย เนื่องจากแต่ละคนมีการระดมรับฝึกอบสูง ดังนั้นน่าจะ  
 จะมีการ เพิ่มเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับปริมาณงานที่มีอยู่ โดยการ เลือกคนที่มีความสามารถ  
 เข้าไปปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างมี  
 ประสิทธิภาพและสม่ำเสมอ ประการสุดท้าย สาธารณูปโภคในหมู่บ้านรายภูมิต่างยังไม่ได้  
 มาตรฐานเท่าที่ควร หากไม่มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นจะตั้งมีมาตรฐานแล้วอาจนำความเสื่อ  
 มาสู่ชุมชนได้ง่าย ดังนั้น จึงควรได้รับการเอาใจใส่และพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากความสำเร็จของหมู่บ้านรายภูมิต่าง (และหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีใกล้เคียง)  
 ได้แสดงอย่างชัดเจนแล้วว่า โครงการอาสาและพัฒนาตนเอง ( อพป. ) เป็นโครงการ  
 ที่เชื่ออันวยและส่งเสริมต่อการทำหน้าที่รัฐชาติ (Operation of Nation) ของ  
 รัฐบาลได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ โครงการ อพป. ได้ช่วยให้รัฐบาลสามารถใช้อำนาจ  
 ทาง การเมือง เข้าควบคุมพื้นที่ได้อย่างจริงจังและได้ช่วยให้รัฐบาลสามารถรักษาความ  
 มั่นคงของรัฐ ( Stability ) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้โครงการ อ.พ.ป.  
 ยัง เป็นวิธีการระดมและการมีส่วนร่วมของมวลชน ( Mass Mobilization and  
 Participation ) ที่ดีและมีประสิทธิภาพอีกด้วย จะเห็นได้ว่า ก่อนที่หมู่บ้านรายภูมิต่าง  
 พัฒนาจะถูกจัดตั้ง เป็นหมู่บ้าน อพป. นั้น ทางราชการยังไม่สามารถควบคุมพื้นที่ของ  
 หมู่บ้านได้อย่างจริงจัง ภายในหมู่บ้านมีพวกคอมมิวนิสต์และแนวร่วมอยู่เป็นจำนวนมาก  
 และทางราชการก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในหมู่บ้าน ไม่สามารถระดมให้เข้า  
 มามีส่วนร่วม กับรัฐบาลได้ แต่ภายหลังจากที่ไ้จัดตั้ง เป็นหมู่บ้าน อพป. ได้ ๓ ปี เท่า  
 นั้น ทางราชการก็สามารถเข้าควบคุมพื้นที่ได้อย่างจริงจังสามารถ เข้าทำการปราบปราม

คอมมิวนิสต์ได้อย่างราบคาบ และถึงประชาชนกลับมาเป็นฝ่ายรัฐบาลได้ทั้งหมด ทางราชการสามารถระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่และได้รับความร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างดี

นอกจากที่กล่าวแล้วนี้ ยังจะเห็นได้อีกว่า โครงการ อพป. สามารถใช้เป็นวิธีการแก้วิกฤตการณ์ที่เนื่องมาจากการพยายามเข้าไปมีบทบาทให้ทั่วถึงของรัฐ ( Penetration Crisis ) วิกฤตการณ์ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ( Participation Crisis ) และวิกฤตการณ์ผนึกกำลังของทุกฝ่ายในชาติ ( Intergration Crisis ) ซึ่งเป็นปัญหาของไทยได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ประการแรก โครงการ อพป. ได้ช่วยให้การปราบปรามและป้องกันคอมมิวนิสต์และกองกำลังที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลสามารถทำได้โดยมีประสิทธิภาพ เพราะโครงการ อพป. เป็นโครงการที่ใกล้ชิดกับปัญหาของประชาชนที่สอดคล้องต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งเป็นการแก้จุดอ่อนของรัฐบาลในอดีต (ที่ละเลยต่อปัญหาของประชาชนในชนบทมานานจนทำให้เป็นเงื่อนงำให้คอมมิวนิสต์ดึงประชาชนไปเป็นพวกได้) และทำให้รัฐบาลสามารถเข้าไปมีบทบาทในพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ประการที่สอง โครงการ อพป. มีเป้าหมายที่จะระดมประชาชนเข้ามาร่วมพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ และปรากฏว่าได้รับความสนใจและความร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างดี ซึ่งการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ รวมทั้งการเลือกตั้งด้วยนั้น จะเป็นสายใยผูกพันระหว่างรัฐกับประชาชนตลอดไป และเป็นการยากที่คอมมิวนิสต์จะดึงประชาชนกลับไปได้อีก ประการที่สาม การที่โครงการ อ.พ.ป. ได้ทำให้รัฐบาลสามารถเข้าไปมีบทบาทในพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างจริงจังและสามารถระดมประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างมากนั้น จะส่งผลให้การผนึกกำลังของทุกฝ่ายเข้าช่วยกันทำได้ง่าย เพราะสามารถปราบปรามและป้องกันผู้ตั้งตนเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

#### ข้อสังเกตจากการศึกษา

การศึกษาเรื่องโครงการ อพป. กับการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในหมู่บ้าน กรณีของหมู่บ้านราษฎร์พัฒนา อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะเป็นโครงการตัวอย่างที่รัฐพยายามจะแสดงให้เห็นว่า การแก้ปัญหาในชนบทในท้องที่ที่มีปัญหาทางความ

มั่นคง การเมือง และเศรษฐกิจนั้น สมควรจะใช้ตัวแบบอย่างไร โครงการ อพป. เป็น  
 ตัวแบบหนึ่งในหลาย ๆ ตัวแบบ การที่เพิ่งจะใช้ตัวแบบนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ น่าจะแสดงให้เห็น  
 เห็นว่ารัฐบาลได้ใช้เวลาในการค้นหาตัวแบบที่ดีอยู่นาน หรืออาจจะเป็นเพราะได้เข้าใจ  
 สภาพปัญหาต่าง ๆ ที่ขึ้น ภายหลังจากการที่รัฐบาลได้ริเริ่มโครงการพัฒนาพื้นที่ทางไกลความ  
 เจริญมาเป็นเวลานานพอสมควร

การริเริ่มโครงการ อพป. ในระยะเพียง ๒ - ๓ ปีที่ผ่านมา มีนัยสำคัญที่น่า  
 พิจารณาในแง่ของยุทธวิธีคือ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้โครงการนี้บรรลุผลสัมฤทธิ์ความมุ่งหมาย  
 เพราะหากโครงการนี้อันเป็นการลงทุนลงแรงของฝ่ายรัฐบาล แต่การตอบสนองของ  
 ประชาชนไม่รับกัน ย่อมจะเป็นผลเสียแก่รัฐบาลอย่างมากว่า แม้จะใช้ระยะเวลาศึกษา  
 วิธีการมานาน วิธีการนั้นยังใช้ไม่ได้ผลอยู่นั่นเอง ดังนั้น การดำเนินตามโครงการนี้จะ  
 ต้องมั่นใจว่าได้รับผลสำเร็จ ข้อนี้ประเมินได้จากกรณีที่ทางราชการได้ให้ความสนใจ เป็น  
 อย่างมากในการดำเนินการโครงการ อพป. ณ หมู่บ้านราษฎรพัฒนา โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่  
 อำเภอดงไปดลुकคสิกลชิตกับชาวบ้าน ให้คำแนะนำต่าง ๆ พยายามผลักดันให้โครงการ  
 ต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยดี โครงการ อพป. ณ หมู่บ้านนี้ดำเนินไปควบคู่กับโครงการอื่น ๆ  
 อาทิเช่น อบรมการรักษาความปลอดภัย อบรมอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง อบรมไทยอาสา  
 ป้องกันชาติ อบรมเกษตรกรรมแผนใหม่ อบรมการทอเสื่อ สร้างศูนย์พัฒนาหมู่บ้าน ฯลฯ  
 เหล่านี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ความสำเร็จของโครงการ อพป. จะต้องเสริมด้วย  
 โครงการอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้ว หรือที่นำไปใช้กับท้องที่ต่าง ๆ อยู่แล้ว ซึ่งอาจไม่ได้รับผล  
 เท่าที่ควร แต่ถ้าหากเอาโครงการต่าง ๆ เหล่านี้มาเป็นองค์ประกอบของโครงการ  
 อพป. ก็จะได้รับความสำเร็จ

การศึกษาที่ชี้ให้เห็นชัดเจนถึงลักษณะพิเศษของความจำเป็นที่ข้าราชการใน  
 ท้องถิ่นต้องเข้าไปเป็นแรงผลักดันที่สำคัญ อันที่จริงแล้วเป็นการเน้นความสำคัญของ  
 ข้าราชการว่าจะขาดเสียไม่ได้เป็นอันขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการฝ่ายปกครอง  
 ข้าราชการฝ่ายปกครอง เป็นกลไกชิ้นสำคัญที่จะดึงเอาประชาชนเข้ามาร่วมโครงการ  
 ต่าง ๆ ได้ และทำให้ประชาชนมองเห็นได้ชัดเจนว่า หากประชาชนและข้าราชการร่วม  
 มือกันแล้วผลสำเร็จย่อมเกิดตามมา ข้อนี้ประชาชนในหมู่บ้านราษฎรพัฒนาเข้าใจได้ดี  
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำของหมู่บ้าน ควรมีส่วนร่วมของราษฎรหรือประชาชนในลักษณะ

๓๓๓  
เช่นนี้ ต้องยอมรับว่าเป็นความจริง อย่างน้อยก็เป็นพื้นฐานของความร่วมมือในลักษณะ  
อื่น ๆ ต่อไปได้อีก ประเด็นคงอยู่ที่ว่าจะต้องไม่ถือว่าความร่วมมือกันเช่นนี้ เป็นวิถีทางเดียว  
ที่ถูกต้องที่สุด เพราะมีฉะนั้นแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์  
จะต้องมีข้าราชการเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เรื่อยไป

อนึ่งข้าราชการ โดยเฉพาะข้าราชการฝ่ายปกครอง เป็นตัวจักรสำคัญที่จะดึงทุก  
ฝ่ายเข้ามาร่วมมือกัน บทบาทของข้าราชการฝ่ายปกครอง เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้ว และ  
ในการนี้ก็ได้ใช้ประโยชน์จากข้าราชการปกครองอย่างมาก ทั้งฝ่ายประชาชนก็ได้ศึกษาค  
ตะขวงใจ จึงเป็นการรวมตัวกันโดยมีข้าราชการฝ่ายปกครอง เป็นแกนนำ ซึ่งในกรณีของก  
การใช้โครงการ อพป. นี้ เห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นมาก และในสภาพความเป็นจริง การจะ  
ดึงทุกฝ่ายคือทั้งราษฎรและรัฐบาลมาร่วมมือกันนั้น ย่อมต้องอาศัยข้าราชการ อยู่ในสภาพ  
ของสังคมไทย

ดังนั้น การที่กล่าวถึงความพยายามของรัฐบาล ในการจะแก้วิกฤตการณ์สำคัญ  
๓ ประการนั้น เท่ากับเป็นการยอมรับบทบาทของรัฐบาลนั่นเอง เพราะวิกฤตการณ์ไม่ว่า  
จะเกิดขึ้นในลักษณะใด หรือใครเป็นผู้ก่อ รัฐบาลย่อมต้องคอยแก้ไขอยู่แล้ว เพราะมีฉะนั้น  
อำนาจของรัฐบาลก็จะถูกท้าทายซึ่ง เป็นผลเสียที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการ  
พัฒนาประเทศ ข้อคิดเห็นของ PYE มีความสำคัญมาก แต่ PYE กล่าวแต่ประเด็น  
หลัก ไม่ได้พูดถึงวิธีดำเนินการเอาไว้ กรณีการศึกษานี้ได้ช่วยชี้ให้เห็นว่า การแก้ปัญหา  
วิกฤตการณ์ทำได้หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับสภาพความจำเป็นของสถานการณ์ แต่การปัญหา  
ยอมรับจากคอยู่ ไม่อาจถือได้ว่า มีวิถีทางแก้ปัญหาแต่เพียงวิถีทางเดียวเท่านั้น รายละเอียด  
ต่าง ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาในท้องถิ่น ในสังคม และโครงสร้างของอำนาจในแต่ละ  
ระบบการเมือง PYE เองได้ให้ความสำคัญแก่ระบบการเมืองและรัฐบาลในอันที่จะเป็น  
ตัวกระทำหลัก กรณีศึกษานี้ ยืนยันว่าเป็นความคิดที่ถูกต้อง ของว่างระหว่างแนวคิดหลัก  
กับวิธีดำเนินการคือ เป็นการของรัฐบาลในอันที่จะเลือกใช้ เพื่อแก้ปัญหาในแต่ละสถานการณ์  
เอาเอง

ขอเสนอแนะ

ความสำเร็จของหมู่บ้าน อพป. บ้านรวมราษฎร์พัฒนานั้น ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ ๔ ประการคือ

๑. ข้าราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานของหมู่บ้านราษฎร์พัฒนาได้ให้ความสนใจและเอาใจใส่เป็นอย่างดี
๒. ผู้นำในหมู่บ้านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีความเอาใจใส่ต่อการดำเนินงานอย่างจริงจัง
๓. ประชาชนยอมรับและเข้าร่วมในการดำเนินงานอย่างเต็มที่
๔. ส่วนราชการต่าง ๆ ประจำอำเภอมีนโยบายร่วมกันที่จะพัฒนาหมู่บ้านราษฎร์พัฒนาให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่าง

จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด คือ ข้าราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เพราะเป็นผู้ริเริ่มและผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ปัจจัยที่มีความสำคัญรองลงมาคือผู้นำหมู่บ้าน เพราะเป็นตัวนำอันสำคัญที่จะชักจูงประชาชนให้มีความเข้าใจและเข้าร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางราชการชี้แนะให้จัดทำขึ้นในหมู่บ้าน ปัจจัยที่มีความสำคัญอันที่สามคือประชาชน ทั้งนี้เพราะกิจกรรมต่าง ๆ จะดำเนินไปได้หรือไม่ได้ ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้าน เป็นสำคัญ

ตามที่กล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขในการกำหนดถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้าน อพป. นั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและความเอาใจใส่ของข้าราชการ (ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง) ผู้นำหมู่บ้านและประชาชนว่ามีลักษณะอย่างไร กล่าวคือ ถ้าข้าราชการมีความรู้ความสามารถและเอาใจใส่ดี ผู้นำประชาชนมีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจนโยบายของทางราชการ และดำเนินงานของหมู่บ้าน อพป. นั้น ๆ ก็จะสามารถสำเร็จด้วยดี แต่ถ้าเป็นไปในทางตรงข้ามก็ย่อมล้มเหลวเป็นธรรมดา

อย่างไรก็ตามสำหรับความสำเร็จของหมู่บ้านราษฎร์พัฒนาที่ผู้เขียนเห็นว่าสมควรที่ทางราชการจะคงดูแลต่อไปอีกสักระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้ทุกอย่างเข้าที่และเข้มแข็ง



อย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากระยะเวลาเพียง ๓ ปี (๒๕๒๒-๒๕๒๕) น่าจะยังน้อยไป  
 สำหรับการ เรียนรู้เพื่อการปกครองตนเองของราษฎร การที่ได้ผลสำเร็จเร็ววัน  
 ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะสติปัญญาของเจ้าหน้าที่ที่ช่วยชี้แนะ แนะนำและคอยประคองให้  
 เดินไปในแนวที่ถูกต้อง ราษฎรจึงสามารถดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของตน  
 ได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งลักษณะเช่นนี้ถ้าทางราชการถอนตัวเร็วเกินไปอาจทำให้ทุกอย่าง  
 กลับกลายสู่สภาพเดิมได้ ความสำเร็จของหมู่บ้านราษฎรพัฒนา อาจเปรียบได้กับการ  
 บันไดเลื่อนให้เป็นที่ (คน สัตว์ สิ่งของ) ขณะนี้รูปบันไดสมบูรณ์แล้ว แต่ยังไม่แห่ง  
 หากข้างบันไดไม่ดูแล เมื่อมีอะไรมากระทบรูปบันไดนั้นอาจจะบุคเบี้ยวหรือแตกหักกลายเป็น  
 เศษดินโคลนอีก ซึ่งจะต้องเสียเวลามานั่งปั้นกันใหม่ อีกประการหนึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า  
 หากจะนำบทเรียนแห่งความสำเร็จของหมู่บ้านราษฎรพัฒนาไปใช้กับหมู่บ้าน อพป. อื่น ๆ  
 แล้ว น่าจะได้มีการพิจารณาและให้ความสำคัญกับบทบาทของเจ้าหน้าที่มากกว่าปัจจัยอื่น ๆ  
 เพราะเจ้าหน้าที่นั้นเปรียบเสมือนช่างปั้นซึ่งหากช่างปั้นไม่มีฝีมือและไม่มี ความกระตือรือร้น  
 ที่จะปั้นเสียแล้ว ต่อให้ดินเหนียวเนื้อละเอียดคายอย่างไร ก็ไม่สามารถกลายสภาพเป็น  
 รูปปั้นที่ดีได้ แต่ถ้าช่างปั้นมีฝีมือดี และมีความตั้งใจที่จะปั้นแล้วแม้ดินจะไม่ดีนัก ก็ยัง  
 สามารถปั้นให้เป็นรูปที่ดีได้

ประการที่สาม ผู้เขียนเห็นว่าในการพัฒนาหมู่บ้าน อพป. นั้นไม่ควรเน้นในเรื่อง  
 การดำเนินการทางค่านวัตกรรมในลักษณะที่รวดเร็วเกินไป เพราะราษฎรอาจจะตื่นเต้น  
 ในระยะแรก ๆ และจะเบื่อภายในเวลาไม่นานนัก ทั้งนี้ จึงน่าที่จะพัฒนาเฉพาะในส่วน  
 ที่จำเป็นจริง ๆ ก่อน และในขณะเดียวกันก็พยายามอบรมบ่มเพาะนิสัยและค่านิยมที่ถูกต้อง  
 อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องให้แก่ราษฎร เพื่อให้รู้จักใช้ รู้จักรักษาและรู้จักเสริมสร้าง ทั้งนี้  
 เพื่อให้การพัฒนาสามารถดำเนินต่อไป ในระยะยาวโดยราษฎรเองได้

ประการที่สี่ ผู้เขียนมีความเห็นว่า เมื่อทางราชการมั่นใจแล้วว่าสามารถปล่อย  
 ให้ราษฎรดำเนินการการปกครองและพัฒนาหมู่บ้าน อพป. ของตนเองได้แล้ว จึงคอยถอนตัว  
 ออก แต่ควรสร้างสายใยไว้กับทางอำเภอ กล่าวคือ ควรให้ผู้นำของหมู่บ้านได้มีโอกาส  
 พบปะเจ้าหน้าที่ เพื่อวิสาสะกันเดือนละ ๑ ครั้ง เพื่อให้มีความรู้สึกว่าคุณยังได้รับการเอาใจใส่  
 อยู่เสมอ และนอกจากนี้อาจจัดให้มีการอบรมพิเศษขึ้นอีกปีละ ๒ ครั้ง เพื่อเป็นการทบทวน  
 และให้ความรู้ใหม่ ๆ แก่ผู้นำหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาต่อไป

จากการศึกษาโครงการ อพป. ในหมู่บ้านราษฎรพัฒนา อ. เล็งสา่ง จ. นครราชสีมา ซึ่งประสบความสำเร็จนั้น มีข้อพิจารณาไว้ว่า โครงการ อพป. เป็นโครงการหนึ่งที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อรัฐบาล ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีช่วงเวลาประเทศประสบกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ผลการดำเนินงานของโครงการอพป. ในหมู่บ้านที่น่าสนใจตามมาก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ ซึ่งมากกว่าหมู่บ้านธรรมดาเมื่อเปรียบเทียบกับ เนื่องจากประชาชนยอมรับว่ากิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ อพป. นั้น สอดคล้องกับความต้องการของตน ช่วยทำให้ชีวิตและทรัพย์สินของตนปลอดภัย มีการกินดีอยู่ดี ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมที่ประชาชนในหมู่บ้านเข้าร่วมมากที่สุด คือกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว เพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจนที่เรื้อรังมานาน ซึ่งเป็นหน้าที่ของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องจะได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ด้านนี้อยู่เสมอ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายต่าง ๆ คอยรับนโยบายจากหน่วยราชการ เพื่อไปเผยแพร่และถ่ายทอดให้กับประชาชน คณะกรรมการหมู่บ้านจึงเป็นเสมือนคิงดลาว ซึ่งคอยเป็นจุดเชื่อมโยงหรือสายใยระหว่างรัฐบาล (โดยตัวแทนคือหน่วยราชการต่าง ๆ) กับประชาชนในหมู่บ้านเป็นอย่างดี และจะเห็นว่าคณะกรรมการต่าง ๆ มีอยู่ถึง ๗ ฝ่าย อันได้แก่ฝ่ายปกครอง ฝ่ายพัฒนา ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบ ฝ่ายการคลัง ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรมและฝ่ายสวัสดิการสังคม เป็นต้นนั้น สามารถจะจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างครบถ้วนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง อันจะส่งผลถึงการพัฒนาหมู่บ้านและประเทศชาติในที่สุด

ดังนั้น โครงสร้างของหมู่บ้าน อพป. ในรูปคณะกรรมการทั้ง ๗ ฝ่าย จึงน่าจะถูกต้องพิจารณานำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับหมู่บ้านอื่น ๆ ของประเทศ ซึ่งไม่ได้อยู่ในเขตแทรกซึมของผู้ออกการร้ายคอมมิวนิสต์ และไม่ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. ท่อไปเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านที่สมบูรณ์แบบ โดยเน้นการพัฒนาด้วยประชาชนในหมู่บ้านเอง